Nr. 18 (6) Katowice, dnia 1 czerwca 1934 Rok. XI.

GAZETA URZĘDOWA

WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
DZIAŁ ADMINISTRACJI SZKOLNEJ

Redakcja: Katowice — Urząd Wojewódzki Śląski, ul. Jagiellońska I p. pokój 326. — Tel. 106.
Administracja: II p. pokój 538. — Tel. 178. — Konto P. K. O. Nr. **304.121.**

Poz.: **Treść:**

68. Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. z 21 listopada 1933 r. o organizacji publicznych szkół powszechnych (Przedruk z Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 14, poz. 194 z 25. XI. 1933 r.),

69. Okólnik Wojewody Śląskiego z dnia 16 maja 1934 r. w sprawie organizacji roku szkolnego 1934/35 w publicznych szkołach powszechnych Województwa Śląskiego.

(Przedruk z Dziennika Urzędowego Min. W. R. i O. P. Nr. 14, poz. 194 z dnia 25 listopada 1933 r.).

68.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr. I Pr.-4053/33)

o organizacji publicznych szkół powszechnych.

Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Ustala się organizację siedmioletnich publicznych szkół powszechnych według załączonego statutu.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Sposób i termin przekształcenia dotychczasowej organizacji określą osobne zarządzenia. W miarę wprowadzania nowej organizacji tracą moc przepisy, sprzeczne z załączonym statutem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) **J. Jędrzejewicz.**

Załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr. I Pr.-4053/33).

STATUT

publicznych szkół powszechnych siedmioletnich.

I. Zadania szkoły powszechnej.

§ 1. Szkoła powszechna ma za zadanie dać na poziomie, odpowiadającym wiekowi i rozwojowi dziecka, potrzebne ogółowi obywateli jednolite podstawy wychowania i wykształcenia ogólnego oraz przygotowanie społeczno-obywatelskie z uwzględnieniem potrzeb życia gospodarczego.

Wykształcenie, otrzymywane w tej szkole, winno umożliwiać odpowiednio uzdolnionej młodzieży przechodzenie bez osobnego przygotowania do innych szkół o bezpośrednio wyższym poziomie nauczania.

§ 2. Szkoła powszechna umożliwia obywatelom wypełnianie przez ich dzieci obowiązku szkolnego. Nauka w publicznej szkole powszechnej jest bezpłatna.

§ 3. Zadania swoje szkoła powszechna spełnia przez:

a) program i organizację nauczania,

b) program i organizację pracy wychowawczej.

§ 4. Szkoła powszechna jest nadto powołana do tego, by przez swój wpływ na życie społeczne środowiska, dla którego istnieje, przyczyniać

się do rozwoju oświaty i kultury tego środowiska.

II. Ogólne zasady organizacyjne i stopnie szkół.

§ 5. Szkoła powszechna jest z reguły koedukacyjna, w wyjątkowych przypadkach może być męska lub żeńska.

§ 6. Pod względem organizacyjnym szkoły powszechne dzielą się na szkoły powszechne stopnia I, II i III.

§ 7. W obrębie każdej szkoły powszechnej tworzy się klasy, złożone z uczniów, uczących się w danym roku szkolnym wszystkich przedmiotów według jednego wspólnego programu.

Przy większej liczbie uczniów klasa dzieli się na oddziały.

Liczba oddziałów w szkole nie może przekraczać 14.

Klasy mają kurs jednoroczny, dwuletni lub trzyletni.

§ 8. Szkoła powszechna stopnia I:

1) posiada cztery klasy, z których I i II mają kurs jednoroczny; kl. III kurs dwuletni (rocznik 3 i 4), a kl. IV — kurs trzyletni (rocznik 5, 6 i 7-my),
2) realizuje całkowicie pierwszy szczebel programowy i najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla,
3) winna posiadać:
   a) przy liczbie uczniów do 60 — 1 nauczyciela,
   b) przy liczbie uczn. od 61 do 120 — 2 naucz.;
4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:
   a) przy 1 nauczycielu . . 30 godzin,
   b) przy 2 nauczycielach . 58 godzin, w tem kierownik 28 godzin, a nauczyciel 30 godz.

Jeżeli na naukę religii są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie w przypadku a) do 34, w przypadku b) — do 64 godz. tygodniowo.

§ 9. Szkoła powszechna stopnia II:

1) posiada sześć klas, w tem pięć (I—V) o kursie jednorocznym i jedną — VI (rocznik 6 i 7) o kursie dwuletnim,
2) realizuje całkowicie pierwszy i drugi szczebel programowy i najważniejsze składniki trzeciego,
3) winna posiadać:
   a) przy liczbie uczn. od 121 do 160 3 naucz.,
   b) przy liczbie uczn. od 161 do 210 4 naucz.,
4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:
   a) przy 3 nauczycielach, zależnie od planu godzin . . . . 94 lub 96 godzin,
   w tem kierownik . . . . . . 26 „
   2 nauczycieli po 30 godzin . . . 60 „
   nauka religii . . . . 8 lub 10 godzin nadliczbowych,
   b) przy 4 nauczycielach . . . 114 godzin,
   w tem kierownik . . . . . . 24 „
   3 nauczycieli po 30 godzin . . 90 „

Jeżeli w przypadku b) na naukę religii są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin nauki wzrośnie do 126 tygodniowo.

§ 10. Szkoła powszechna stopnia III:

1) posiada siedem klas o kursie jednorocznym,
2) realizuje wszystkie trzy szczeble programowe w pełnym zakresie,
3) winna posiadać:
   a) przy liczbie uczn. od 211 do 260 5 naucz.; gdyby jednak połączenie klas VI i VII miało spowodować przekroczenie norm przewidzianych w § 48, względnie w § 93, szkoła otrzymuje szóstego nauczyciela oraz odpowiednią liczbę godzin nadliczbowych na naukę religii;
   b) przy liczbie uczn. od 261 do 310 6 naucz.,
   c) przy liczbie powyżej 310 . . . 7 lub więcej nauczycieli odpowiednio do liczby uczniów;
4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:
   a) przy 5 nauczycielach . . 154 godziny,
   w tem kierownik . . . . 22 „
   4 nauczycieli po 30 godzin . 120 „
   nauka religii . . . . . 12 „
   nadliczbowych;
   b) przy 6 nauczycielach . . 170 godzin,
   w tem kierownik . . . . 20 „
   5 nauczycieli po 30 godzin . 150 „

jeżeli na naukę religii są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie do 184 godzin tygodniowo;

   c) przy 7 i więcej nauczycielach liczba godzin nauki wzrasta ponad 184 tygodniowo, zależnie od liczby oddziałów i od planów godzin, przewidzianych dla tych oddziałów.

Przy liczbie nauczycieli, nie mniejszej od 7, kierownik otrzymuje za każdy oddział powyżej 7 — dwie godziny tygodniowo dalszej zniżki, a więc przy 8 oddziałach uczy 18 godzin tygodniowo, przy 9 oddziałach — 16 godzin i t. d. Każdy nauczyciel uczy 30 godzin tygodniowo.

§ 11. Liczba ogólna godzin nauki w szkole odpowiednio powiększa się:

a) jeżeli zajdzie potrzeba zorganizowania równoległe nauki religii dla dzieci różnych wyznań, lub też
b) jeżeli przy nauce niektórych przedmiotów dokonany będzie podział klas na grupy (§ 56).

Zasady organizacji nauki, przewidzianej pod lit. a), określają osobne przepisy.

§ 12. Jeżeli przy układaniu tygodniowego rozkładu lekcji okaże się, że zastosowanie przepisanego planu godzin z zachowaniem przepisów, zawartych w §§ 57 i 58, nie pozwala na ścisłe utrzymanie dla kierownika lub któregokolwiek z nauczycieli przewidzianej w §§ 9 i 10 tygodniowej liczby godzin, to liczba ta może być zwiększona lub zmniejszona o jedną. W takich przypadkach mogą nauczyciele otrzymać najwyżej 31,

najmniej zaś 29 godzin tygodniowo, kierownicy zaś zamiast 26 — 27 lub 25, zamiast 24 — 25 lub 23 godziny i t. d.

III. Czas nauki.

§ 13. Rok szkolny składa się z dni przeznaczonych na naukę, których liczba wynosić musi co najmniej 205, z „dni wolnych od nauki" z tytułu niedziel, świąt religijnych i państwowych, feryj szkolnych oraz innych przypadków uzasadnionej nieczynności szkoły.

Rok szkolny dzieli się na półrocza szkolne, obejmujące po dwa okresy szkolne, oraz odpowiednie ferje.

§ 14. Nauka w szkole powszechnej odbywa się w ciągu 6 dni w tygodniu. Dla ucznia klasy I i II liczba dni nauki w tygodniu nie może być mniejsza od 5, dla ucznia klasy III do VII winna wynosić 6 dni. Tygodniowy wymiar czasu, przeznaczony na nauczanie, określa plan godzin.

Czas trwania nauki w ciągu jednego dnia szkolnego nie może być dla ucznia krótszy, niż 2 godziny lekcyjne, ani też dłuższy, niż 6 godzin.

Specjalne przypadki odchylenia od powyższych zasad unormowane będą przez oddzielne przepisy.

§ 15. Godzina lekcyjna trwa 50 lub 45 minut; pauzy między godzinami lekcyjnemi nie mogą być krótsze, niż 10-minutowe, przyczem przynajmniej jedna pauza winna być dłuższa. Specjalne przepisy określają stosowanie tych norm.

IV. Kierownictwo szkół, nauczyciele, Rada Pedagogiczna.

§ 16. Na czele szkoły powszechnej stoi kierownik.

Kierownik reprezentuje szkołę nazewnątrz i jest bezpośrednim przełożonym wszystkich pracujących w niej osób.

§ 17. Kierownik winien przyczyniać się w dostępnym mu zakresie do skutecznej realizacji powszechności nauczania; ma on zwłaszcza obowiązek poznania rejonu powierzonej sobie szkoły, a w miarę potrzeby również terenów sąsiednich pod względem praktycznej możliwości dostępu do danej szkoły dla dzieci, które mają do niej uczęszczać.

Dla właściwego realizowania programu nauczania i wychowania kierownik winien znać rejon powierzonej sobie szkoły pod względem stosunków gospodarczych, struktury społecznej i narodowościowej, oraz stanu i potrzeb kulturalno-oświatowych.

§ 18. Kierownik organizuje w powierzonej sobie szkole pracę wychowawczą i dydaktyczną i kieruje nią, wnikając we właściwy sposób w plan, metody i wyniki pracy wszystkich nauczycieli. Prócz tego prowadzi sprawy administracyjno-gospodarcze szkoły.

§ 19. Kierownik jest odpowiedzialny za wyzyskanie wszystkich dostępnych mu środków, prowadzących do realizacji powszechności nauczania w rejonie powierzonej mu szkoły, za organizację szkoły, za wychowawczy i dydaktyczny jej stan i rozwój, za kierunek wychowawczy, poziom nauki, prawidłowy bieg życia szkolnego, za wykonanie przepisów i poleceń władz szkolnych, za czynności kancelaryjne oraz za stan administracyjno-gospodarczy szkoły.

§ 20. W zakresie czynności nauczycielskich stosują się do kierownika prawa, obowiązki oraz odpowiedzialność w tej samej mierze, co i do wszystkich nauczycieli.

§ 21. W szkołach stopnia I o jednym nauczycielu nauczyciel ten sprawuje czynności kierownicze i nosi nazwę nauczyciela kierującego.

Zakres praw, obowiązków i odpowiedzialności nauczyciela kierującego wynika z połączenia funkcyj kierowniczych (§§ 16—20) i nauczycielskich (§§ 24 i 25), co wymaga, by nauczyciel kierujący, podobnie jak kierownik szkoły, posiadał odpowiedni zasób doświadczenia zawodowego i wyrobienia życiowego, konieczny dla zachowania należytej ostrożności i rozwagi w całem postępowaniu, w szczególności zaś przy decydowaniu ważnych spraw, dotyczących uczniów powierzonej mu szkoły.

§ 22. W szkołach stopnia I o 2 nauczycielach kierownik większość swego czasu zużywa na pracę nauczycielską, prócz tego zaś jest doradcą nauczyciela i czuwa nad planowem wykonaniem pracy. Kierownik omawia z nauczycielem sposoby podnoszenia poziomu wychowania i nauczania oraz opracowuje przy jego udziale projekty planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

W szkołach tych kierownik, jako główny wychowawca uczniów, nietylko poznaje tych uczniów i klasy, w których uczy, ale przez bezpośrednie poznanie pozostałych klas oraz przez porozumienie się z nauczycielem wnika we właściwy sposób w sprawy oceniania przez niego uczniów i wyrabia sobie opinię o poszczególnych uczniach, a przez to poznaje stan wszystkich klas i całej szkoły pod względem wychowawczym i naukowym.

§ 23. W szkołach stopnia II i III kierownik kieruje całem życiem szkoły, jest doradcą nauczycieli oraz głównym wychowawcą uczniów.

Kierownik kieruje pracą wychowawczą i dydaktyczną oraz czuwa nad jej harmonizowaniem i planowem wykonaniem, nadto sam uczy w odpowiedniej liczbie godzin. Im mniejsze jest grono nauczycielskie, tem znaczniejszą część swego czasu musi poświęcać kierownik na nauczanie, co jednak nie zwalnia go od obowiazku otoczenia pracy pozostałych członków grona równą troską i opieką, jak w szkołach o licznem gronie.

§ 24. Nauczyciel wychowuje i uczy uczniów powierzonych jego opiece. W tym celu poznaje ich właściwości psychiczne i fizyczne, warunki

ich życia i pracy, jak również stosunki gospodarcze, społeczne i narodowościowe oraz stan kulturalno-oświatowy środowiska, z którego uczniowie pochodzą.

Nauczyciel ma obowiązek stałego przygotowywania się do pracy oraz uzupełniania zasobu swej wiedzy przez dalsze kształcenie się.

Nauczyciel dba o dobro i honor szkoły i jest odpowiedzialny za stosowane przez siebie metody nauczania i wychowania, za realizowanie obowiązującego programu oraz właściwego kierunku wychowawczego, za wyniki udzielanej przez siebie nauki, wreszcie za sprawy administracyjno-gospodarcze w powierzonym sobie zakresie.

Nauczyciel uczący religji winien szczególnie troszczyć się o pogłębienie życia religijnego swych uczniów.

§ 25. Każdy nauczyciel własny, t. j. nauczyciel, który zarówno liczbą godzin, jak swą pracą, związany jest przedewszystkiem z daną szkołą, jest opiekunem klasowym jednej lub kilku klas. Z tego tytułu czuwa nad przebiegiem pracy w szkole, jak również nad wymiarem i rozkładem pracy domowej uczniów oraz nad życiem zbiorowem swej klasy (swych klas), koordynuje na jej terenie poczynania wszystkich nauczycieli, utrzymuje stały i żywy kontakt z rodzicami i opiekunami uczniów oraz wykonywa czynności administracyjno - kancelaryjne, związane z jego pracą jako opiekuna. Jako opiekun klasowy jest odpowiedzialny za stan wychowawczy swej klasy (swych klas).

§ 26. We wszystkich szkołach, w których oprócz kierownika lub nauczyciela kierującego zatrudnieni są jeszcze inni nauczyciele, każdy z nich jako członek grona nauczycielskiego współdziała nadto w wytwarzaniu harmonijnej atmosfery i przyczynia się w zakresie swojej pracy dydaktycznej i wychowawczej oraz powierzonych mu przez kierownika funkcyj administracyjno-gospodarczych do należytego biegu życia szkolnego.

§ 27. W szkołach, w których istnieje Rada Pedagogiczna (§ 30), nauczyciel, jako jej członek ma obowiązek brania żywego i czynnego udziału w pracach Rady Pedagogicznej oraz realizowania w poruczonym sobie zakresie jej uchwał.

§ 28. Lekarz szkolny, sprawujący stałą opiekę lekarska nad szkołą, czuwa nad zdrowiem i rozwojem fizycznym uczniów oraz stanem higjenicznym szkoły i stara się o wyzyskanie właściwych środków. Lekarz, sprawujący niestałą opiekę nad szkołą, kontroluje stan sanitarny szkoły i ogólny stan zdrowia uczniów przez wizytacje.

§ 29. Tam, gdzie jest higjenistka szkolna, pełni ona służbę pomocniczą w organizacji opieki higjeniczno-lekarskiej nad dziećmi w szkole i poza szkołą.

W zakresie czynności fachowych higjenistka podlega lekarzowi szkolnemu, natomiast przy czynnościach, dotyczących wewnętrznego życia i porządku szkolnego — stosuje się do zarządzeń kierownika szkoły.

§ 30. W szkołach stopnia II i III istnieje Rada Pedagogiczna, która jest organem wewnętrznego życia szkoły.

Radę Pedagogiczną tworzą: kierownik, jako przewodniczący, wszyscy nauczyciele i lekarz szkolny, o ile sprawuje stałą opiekę lekarską nad daną szkołą.

Rada Pedagogiczna obraduje bądź w powyższym składzie pełnym, bądź też — o ile chodzi o szkoły o liczniejszem gronie nauczycielskiem — również w składzie niepełnym, t. j. w zespołach, złożonych z nauczycieli, uczących w danej klasie (komplecie — § 48), oraz kierownika. Specjalne przepisy wskażą, w jakim zakresie Rada Pedagogiczna w niepełnym składzie będzie posiadała uprawnienia pełnej Rady Pedagogicznej.

§ 31. Rada Pedagogiczna dba o poziom wychowawczy i naukowy szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy wychowawcze i dydaktyczne, związane z całokształtem życia szkolnego, a w szczególności ma obowiązek:

a) wyrabiania sobie opinji o poszczególnych uczniach, o stanie poszczególnych klas (oddziałów) i całej szkoły pod względem wychowawczym i naukowym;
b) omawiania i opracowywania sposobów i środków podnoszenia poziomu wychowania i nauczania;
c) opracowywania projektu planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

Uchwały Rady Pedagogicznej mają charakter bądź opinjodawczy, bądź decydujący.

Rada Pedagogiczna decyduje w sprawach, przekazanych jej do decyzji przez specjalne przepisy.

Kierownik szkoły, jako przewodniczący Rady Pedagogicznej, wprowadza w życie uchwały Rady; przysługuje mu nadto prawo zawieszania uchwał Rady, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

Kierownik lub Rada Pedagogiczna może powoływać z pośród Rady komisje dla opracowywania specjalnych zagadnień.

V. Program, metody i organizacja nauczania.

A. Program i metody nauczania.

§ 32. Program szkoły powszechnej winien zapewnić wykształcenie ogólne niezbędne dla każdego przyszłego obywatela oraz poznanie Polski w zakresie dostępnym dla wieku i rozwoju młodzieży, uświadomić najważniejsze przejawy kultury Polski z uwzględnieniem w miarę możności pierwiastków kultury obcej, a przez to pogłębić stosunek młodzieży do Państwa Polskiego.

§ 33. W programie szkoły powszechnej rozróżnia się trzy szczeble: szczebel pierwszy obejmuje elementarny zakres wykształcenia ogólnego, szczebel drugi jest rozszerzeniem i pogłębieniem szczebla pierwszego, szczebel trzeci ma nadto przysposobić młodzież pod względem społeczno-obywatelskim i gospodarczym. Zagadnienia kulturalno-gospodarcze środowiska, w którem szkoła się znajduje, winny być uwzględnione w materjale naukowym wszystkich trzech szczebli.

§ 34. Program szkoły powszechnej stopnia I realizuje większą część pierwszego szczebla w ciągu 4 pierwszych lat, resztę pierwszego szczebla oraz najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla w ciągu 3 lat następnych, przytem w taki sposób, że już po piątym roku nauki osiąga się ogólne przygotowanie w zakresie pierwszego szczebla programowego.

§ 35. Program szkoły powszechnej stopnia II realizuje pierwszy szczebel w pierwszych 4 latach nauki, drugi i najważniejsze składniki trzeciego — w 3 latach następnych.

§ 36. Program szkoły powszechnej stopnia III realizuje pierwszy szczebel w 4 pierwszych latach nauki, drugi w 2 następnych latach, t. j. w piątym i szóstym, trzeci — w siódmym roku nauki.

§ 37. W programie szkoły powszechnej każdego stopnia są następujące obowiązkowe przedmioty: religja, język polski, historja, geografja, nauka o przyrodzie, arytmetyka z geometrją, rysunek, zajęcia praktyczne, śpiew i ćwiczenia cielesne.

Wprowadzenie innych przedmiotów obowiązkowych lub nadobowiązkowych określają osobne przepisy.

§ 38. Zakres materjału i plany godzin dla szkół powszechnych wszystkich 3 stopni określają osobne programy nauki.

§ 39. Nauczanie winno mieć charakter wybitnie praktyczny, dostosowany przedewszystkiem do najbliższego środowiska szkoły i jego potrzeb gospodarczych.

§ 40. Nauczanie w szkole powszechnej winno być dostosowane do wieku i rozwoju uczniów, wiązać się ściśle z pracą wychowawczą oraz zapewniać:

a) osiągnięcie przepisanych programem wyników nauki,
b) możliwie pełny rozwój uzdolnień uczniów,
c) stopniowe zaprawianie uczniów do samodzielności i systematyczności w pracy oraz do stosowania w życiu praktycznem nabytych wiadomości i sprawności.

§ 41. Nauczanie opiera się przedewszystkiem na pracy w szkole. Praca domowa ucznia uzupełnia ją i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości nabytych podczas nauki w szkole, a nadto do samodzielnego opracowywania nowego dostępnego tematu.

Praca domowa w klasie I może występować nie wcześniej, niż w drugiem półroczu i to w wymiarze bardzo ograniczonym. W klasach następnych wymiar pracy domowej zwiększa się powoli i stopniowo, tak jednak, że w klasach, do których uczęszczają roczniki 5 — 7, nie może przekraczać normy 1½ godziny dziennie.

§ 42. Metody nauczania winny uwzględniać w należytej mierze rolę:

a) nauczyciela,
b) podręcznika i środków pomocniczych,
c) urządzeń szkolnych,
d) samodzielnej pracy ucznia.

§ 43. Nauczyciel uczy, organizuje naukę głośną i cichą, daje wskazówki do pracy domowej, bada postępy i sprawdza wyniki nauki zarówno całej klasy (kompletu — § 48), jak i poszczególnych uczniów. Winien on przytem zastanawiać się nad celowością i skutecznością stosowanych przez siebie metod pracy i obmyślać sposoby usunięcia braków.

§ 44. Podręcznik zależnie od przedmiotu, w którym jest stosowany, służy do utrwalania, porządkowania i zdobywania wiadomości oraz do wyrabiania sprawności. Uczniom trzech ostatnich roczników służy nadto do orjentowania się w całości materjału. Środki pomocnicze, zależnie od przedmiotu, w którym są stosowane, służą w stosunku do poszczególnych zagadnień kursu nauki tym samym celom, co i podręcznik.

§ 45. Urządzenia szkolne, np. sala gimnastyczna, ogród, pracownie i t. p., winny umożliwiać stosowanie metod pracy właściwych dla danego przedmiotu i klasy.

§ 46. Samodzielna praca ucznia winna polegać na braniu żywego i czynnego udziału w całej pracy w szkole i w domu, zwłaszcza na opracowywaniu bądź omawianych już tematów, bądź też dostępnych nowych przez właściwe korzystanie z podręczników, środków pomocniczych i urządzeń szkolnych.

§ 47. Żadna metoda nie może być uznana za wyłącznie obowiązującą przy nauczaniu danego przedmiotu.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem winni troszczyć się o dobór metod i o zdobycie środków pomocniczych, czyniących zadość postulatom, wskazanym wyżej w §§ 39—46, a odpowiadających warunkom i możliwościom szkoły.

B. Organizacja nauczania.

§ 48. Nauka w szkole powszechnej może odbywać się:

a) w poszczególnych klasach, uczących się w osobnych izbach pod kierunkiem różnych nauczycieli,
b) w kompletach, złożonych z klas, uczących się równocześnie w tej samej izbie pod kierunkiem jednego nauczyciela,

c) w zespołach, złożonych z uczniów różnych klas,
d) w grupach, złożonych z uczniów tej samej klasy.

Klasa (oddział), komplet, zespół nie może liczyć wiecej, niż 50 uczniów. Wyjątki mogą być czynione przy nauczaniu śpiewu i ćwiczeń cielesnych.

Nauczanie religji w zespołach regulują osobne przepisy.

§ 49. W klasach o kursie rocznym program nauki wyczerpywany jest w ciągu każdego roku szkolnego.

§ 50. Przy nauczaniu klasy o kursie więcej niż rocznym stosuje się zależnie od przedmiotu:

a) albo cykliczność całkowitą, polegającą na tem, że program danego przedmiotu składa się w klasie o kursie dwuletnim z 2, w klasie o kursie trzyletnim z 3 odmiennych części, przeznaczonych na kolejne lata i powtarzających się w tym samym porządku, przytem takich, że można rozpocząć naukę od którejkolwiek z nich,
b) albo cykliczność częściowa, polegająca na tem, że znaczna część programu, stanowiąca jego główny trzon, powtarza się co roku, resztę programu stanowią tematy, różne z roku na rok i powtarzające się w klasie o kursie dwuletnim po 2, w klasie o kursie trzyletnim po 3 latach. W głównej części programu, powtarzającej się co rok, stosuje się urozmaicenie materjału, polegające na zmianie z roku na rok przykładów i ćwiczeń, dobieranych dla przerobienia zasadniczej treści programowej.

§ 51. Komplet może składać się z 2 klas kolejnych, łączonych w sposób, wskazany w przepisanym programie nauki.

§ 52. Przy nauce w komplecie każda klasa uczy się według własnego programu, z wyjątkami, wskazanemi w przepisanym programie nauki.

§ 53. Przy nauczaniu w komplecie według 2 różnych programów, zasadniczo jedna klasa ma naukę głośną, druga zaś cichą. O ile plan godzin na to pozwala, należy dążyć, aby przedmioty jednoczesnej nauki były te same.

§ 54. Nauka cicha uzupełnia naukę głośną i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości, nabytych podczas nauki głośnej, a nadto do samodzielnego przygotowania i opracowywania nowego dostępnego tematu.

Odpowiednio zorganizowana nauka cicha łącznie z nauką głośną winna zapewniać całkowitą realizację programu i osiagnięcie przepisanych wyników nauki.

§ 55. Tworzenie zespołów przewiduje się przy nauczaniu:

a) religji w przypadkach, określonych przez osobne przepisy,
b) ćwiczeń cielesnych (podział według płci),
c) zajęć praktycznych.

Niezależnie od tego mogą być tworzone na stałe lub doraźnie zespoły chóralne.

Nauczanie w zespole odbywa się według specjalnego programu, przepisanego dla danego zespołu.

§ 56. W klasach V, VI i VII, liczących więcej niż 40 uczniów, może być stosowane tworzenie grup przy nauczaniu przyrody i zajęć praktycznych. Jedna klasa może być podzielona tylko na dwie grupy, które uczą się według tego samego programu.

§ 57. W klasie I winien uczyć wszystkich przedmiotów tylko jeden nauczyciel; tej samej zasady należy przestrzegać w klasie II, a w miarę możności stosować w klasach III i IV. Wyjątek może być czyniony dla nauki religji.

W klasach wyższych, t. j. V, VI i VII, naucza w zasadzie kilku nauczycieli, z których każdy uczy pokrewnych przedmiotów. Jednak w każdej klasie jeden z nauczycieli winien mieć znaczniejszą liczbę godzin.

§ 58. Należy dążyć, aby ten sam nauczyciel prowadził klasę przez kilka lat; z reguły zaś nauczyciel, który uczy klasę I, winien uczyć w następnym roku szkolnym klasę II.

VI. Program i organizacja pracy wychowawczej.

§ 59. Program wychowania winien, zgodnie z funkcją społeczno-państwową szkoły powszechnej, zapewnić dzieciom — przez wyrobienie religijne, moralne, umysłowe, fizyczne — podstawy wychowania, niezbędne dla każdego obywatela, oraz właściwe przygotowanie do życia z należytem uwzględnieniem kultury życia codziennego. Program ten winien być dostosowany do potrzeb środowiska oraz wieku i rozwoju dzieci.

§ 60. Organizacja wychowania winna uwzględniać ścisłą koordynację wszystkich poczynań wychowawczych, jak również wszystkich czynników współdziałających pod kierunkiem kierownika szkoły, oraz przewidywać stosowanie właściwych i celowych metod wychowawczych, odpowiadających rozwojowi psychicznemu i fizycznemu dzieci.

§ 61. Poznanie dziecka i środowiska, w którem ono żyje, jest niezbędnym warunkiem pracy wychowawczej w szkole.

Kierownik i grono nauczycielskie winni ułatwiać dzieciom, rozpoczynającym dopiero naukę, wdrożenie się do życia w środowisku szkolnem, w ciągu zaś całego pobytu dziecka w szkole winni przysposabiać je do wejścia w życie w szerszem społeczeństwie i zaprawiać do pracy społeczno-obywatelskiej.

§ 62. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem, czuwając nad wytworzeniem odpowiedniej atmosfery wychowawczej, realizują program wychowania przez:

a) bezpośredni swój wpływ na uczniów w szkole i poza szkołą,
b) nauczanie,
c) dopomaganie uczniom do samowychowywania się,
d) organizowanie życia zbiorowego uczniów,
e) utrzymywanie stałej łączności z domem w pracy wychowawczej.

Oddziaływanie wychowawcze winno nadto obejmować wyzyskiwanie dodatnich wpływów środowiska pozaszkolnego, a przeciwdziałanie wpływom ujemnym.

§ 63. Bezpośredni wpływ kierownika i nauczycieli na klasę i poszczególnych uczniów wyraża się przedewszystkiem przez życzliwy i opiekuńczy stosunek do nich, dbałość o ich zdrowie i bezpieczeństwo, dawanie osobistego przykładu oraz opiekę nad organizacjami uczniów.

Wpływ ten stanowi podstawowy czynnik oddziaływania wychowawczego zwłaszcza w stosunku do uczniów najmłodszych.

§ 64. W nauczaniu wartości wychowawcze winny być osiągane przedewszystkiem przez:
a) dobór i wyzyskanie treści,
b) dostosowaną do danego poziomu organizację nauczania,
c) właściwy stosunek nauczyciela do nauczania (umiłowanie pracy),
d) wyrabianie w uczniu samodzielności, aktywności, systematyczności i rzetelnego stosunku do pracy.

§ 65. Kierownik i grono nauczycielskie winni dopomagać uczniom do samowychowywania się, uwzględniając zarówno ogół uczniów, jak i indywidualne ich właściwości. Zwłaszcza zaś winni oni zwrócić uwagę na uczniów mniej zdolnych, trudniejszych do prowadzenia, będących w cięższych warunkach życiowych oraz dotkniętych brakami fizycznemi.

§ 66. Podstawową formą życia zbiorowego w szkole jest klasa (komplet), jako grupa społeczna. W obrębie klasy uczniowie powinni przyzwyczajać się do życia zbiorowego przedewszystkiem przez wytwarzanie przyjaznej atmosfery koleżeńskiego współżycia.

W stosunku do uczniów starszych życie zbiorowe może nadto znajdować swój wyraz w innych formach organizacyjnych, najlepiej odpowiadających potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz zamierzeniom wychowawczym szkoły.

Mogą to być:
a) organizacje klasowe i międzyklasowe, które powstają i rozwijają swoją działalność jedynie za zgodą i pod opieką szkoły,
b) organizacje międzyszkolne dopuszczone przez władze szkolne, a mające w danej szkole swe koła lub też członków wśród jej uczniów.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem wnikają w treść i działalność wszystkich organizacyj, wymienionych pod lit. a), i opiekują się niemi, czuwając nad właściwem ustosunkowaniem się uczniów do pracy w organizacjach i nad tem, by udział w nich nie przeszkadzał w pracy szkolnej.

Kierownik nadto ma prawo i obowiązek wnikania bezpośrednio lub za pośrednictwem wyznaczonego przez siebie nauczyciela szkoły w pracę wszystkich organizacyj, wymienionych pod lit. b).

§ 67. Łączność szkoły i domu w akcji wychowawczej polega przedewszystkiem na zainteresowaniu i uświadamianiu rodziców o pracy i dążeniach szkoły, wzajemnem informowaniu się o pracy i warunkach życia ucznia oraz na czynnej współpracy rodziców ze szkołą. Łączność ta, wyrażająca się w stałych oraz w doraźnych formach, winna przyczyniać się do bliskiego i ścisłego współdziałania szkoły i domu.

Kierownik i grono nauczycielskie winni nadto brać żywy udział w pracach z zakresu opieki społecznej nad swoimi uczniami, a tam, gdzie tego zachodzi potrzeba, budzić inicjatywę.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem mają obowiązek roztoczenia szczególnej opieki nad uczniami, przychodzącymi z dalszych okolic i przyjeżdżającymi, oraz nad warunkami życia tych uczniów, którzy mieszkają nie w domu, lecz na stancjach, w internatach i bursach.

§ 68. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem winni w miarę możności ułatwić uczniom, pozostającym ostatni rok w szkole, poinformowanie się o różnych zawodach, ewentualnie przy pomocy poradni zawodowych.

§ 69. W pracy wychowawczej szkoły biorą udział wszyscy nauczyciele. Ze względu na charakter szkoły powszechnej i jej organizację każdy nauczyciel własny i kierownik z reguły jest opiekunem klasowym.

§ 70. Opiekun klasowy ma pod swoją opieką jedną lub więcej klas. Rozkład obowiązków opiekuńczych nad klasami powinien być możliwie równomierny.

Należy dążyć do tego, aby opiekę nad daną klasą lub klasami miał nauczyciel, który ma w tej klasie czy klasach większą liczbę godzin nauki, przytem jednak jest pożądana ciągłość pracy opiekuńczej, polegająca na sprawowaniu opieki nad tymi samymi uczniami przez parę lat.

VII. Uczniowie.

A. Zadania i obowiązki uczniów.

§ 71. Wychowując się i kształcąc w szkole, uczeń ma przysposobić się do tego, by przez dalszą pracę nad sobą w okresie młodzieńczym stał się pożytecznym obywatelem Państwa.

§ 72. Uczeń dąży do wyrobienia religijnego, do uszlachetniania swych uczuć i umacniania charakteru, a zarazem kształci swój umysł i zdobywa sprawność fizyczną.

§ 73. W szczególności uczeń:

a) pracuje chętnie i sumiennie w szkole i w domu, starając się, by praca jego była zawsze rzetelna, dokładna i wytrwała,
b) wypełnia dokładnie wszystkie swoje obowiązki,
c) kocha rodziców, szanuje nauczycieli, a względem wszystkich osób, które go otaczają, jest ufny, życzliwy i uczynny, w miarę możności pomaga w pracy innym, zwłaszcza słabszym od siebie,
d) jest koleżeński, bierze czynny udział w życiu swej klasy, a w klasach wyższych nadto w życiu organizacyj uczniowskich, do których należy,
e) dba o czystość ciała, jest schludny w ubiorze, współdziała w utrzymywaniu ładu w szkole, szanuje cudzą własność i ochrania dobro publiczne, a zwłaszcza nie niszczy przedmiotów i urządzeń szkolnych,
f) ćwiczy i usprawnia ciało, aby być zawsze dzielnym i zdolnym do znoszenia niewygód.

Uczeń jest śmiały i pogodny, zawsze mówi prawdę, kocha swoją szkołę i dba o jej honor.

B. Przyjmowanie i przechodzenie uczniów.

§ 74. Zasady przyjmowania uczniów do klasy I określają przepisy o wykonaniu obowiązku szkolnego.

§ 75. Przyjmowanie do klasy II i następnych odbywa się na zasadzie osobnych przepisów z zachowaniem następujących warunków:
a) wiek nie niższy niż 7 lat ukończonych — dla kandydata do klasy II; wiek ten podwyższa się stopniowo o jeden rok do każdej następnej klasy,
b) egzamin wstępny, stwierdzający, że kandydat posiada zasób wiadomości i sprawności, wymaganych dla wstępujących do danej klasy.

§ 76. W obrębie szkół tego samego stopnia przechodzenie uczniów z klasy do klasy odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu, przewidzianego w § 75 lit. b), i bez straty roku.

§ 77. Przechodzenie uczniów szkół stopnia I do szkół stopnia II i III oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia III odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu:

1) ze szkół stopnia I:

a) po ukończeniu kl. I, II, III — do kl. II, III, IV, b) po ukończeniu z pomyślnym wynikiem co najmniej jednego roku kl. IV — do kl. V.	szkół stopnia II i III.

2) ze szkół stopnia II:
po ukończeniu kl. I, II, III, IV, V — do kl. II, III, IV, V, VI szkół stopnia III.

§ 78. Poszczególni uczniowie, jeśli wynik ich nauki, stwierdzony na świadectwie rocznem (§ 86), jest pomyślny, mogą przechodzić na warunkach wskazanych w § 75:

1) ze szkół stopnia I:

po jednym roku klasy III — do klasy IV, a wyjątkowo po drugim roku klasy IV — do klasy VI,	szkół stopnia II i III.

2) ze szkół stopnia II:
po jednym roku klasy VI — do klasy VII szkół stopnia III.

§ 79. Przechodzenie uczniów szkół stopnia III do szkół stopnia II i I oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia I odbywa się na podstawie świadectwa:

1) ze szkół stopnia III:

a) po ukończeniu kl. I, II, III, IV, V — do kl. II, III, IV, V, VI b) po ukończeniu kl. VI — na drugi rok nauki kl. VI.	szkół stopnia II,

c) po ukończeniu kl. I, II — do kl. II, III szkół stopnia I;

2) ze szkół stopnia II:
po ukończeniu kl. I, II — do kl. II, III szkół stopnia I;

3) ze szkół stopnia III i II:
po ukończeniu kl. III, IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku nauki świadectwo ukończenia szkoły.

§ 80. Przechodzenie uczniów w obrębie szkół różnych stopni w przypadku niepomyślnego wyniku nauki w danej klasie odbywa się w sposób następujący:

1) ze szkół stopnia I do szkół stopnia II i III ze szkół stopnia II do szkół stopnia III ze szkół stopnia III do szkół stopnia II	do takiej samej klasy jak ta, z której uczeń przechodzi;

jeżeli jednak uczeń klasy IV szkoły stopnia I ukończył pierwszy rok nauki z wynikiem pomyślnym, a drugi rok nauki z wynikiem niepomyślnym przechodzi na podstawie świadectwa do klasy V szkół stopnia II i III:

2) ze szkół stopnia II i III do szkół stopnia I:
a) z kl. I i II — do kl. I i II,
z kl. III — na drugi rok nauki w kl. III,
b) z kl. IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku świadectwa ukończenia szkoły.

C. Ocena uczniów.

§ 81. Nauczyciel, dążąc stale i konsekwentnie do urabiania sobie opinji o uczniu, poznaje możliwie dokładnie:
a) warunki domowe życia i pracy ucznia,
b) jego właściwości fizyczne i stan zdrowia,

c) jego właściwości psychiczne, a zwłaszcza przejawiające się u niego zainteresowania i uzdolnienia,
d) ustosunkowanie się jego do pracy, zwracając szczególną uwagę na pilność i wytrwałość,
e) wyniki osiągane w pracy,
f) ustosunkowanie się jego do życia klasy i szkoły.

W szczególności nauczyciel wnika w trudności, których uczeń nie może pokonać, i stara się poznać przyczyny niepowodzeń ucznia w pracy.

§ 82. Kierując się powyższemi danemi, nauczyciel stosuje odpowiednie środki oddziaływania wychowawczego i pomaga uczniowi w pracy, udzielając mu w miarę potrzeby wskazówek, niezbędnych do jej poprawienia i ulepszenia.

§ 83. We wszystkich klasach — z wyjątkiem klasy I — nauczyciel, przyjmując jako kryterjum wymagania obowiązującego programu, ustala z końcem każdego okresu oceny wyników nauki ucznia ze wszystkich przedmiotów, których uczy, oraz ocenę zachowania się ucznia. Przy ocenach postępu ze śpiewu i ćwiczeń cielesnych bierze się przedewszystkiem pod uwagę wysiłki ucznia w kierunku zdobywania usprawnienia, odpowiadającego jego możliwościom. Oceny wyraża się w odpowiednich stopniach. O ile w danej klasie uczy kilku nauczycieli, ustala ocenę zachowania się ucznia Rada Pedagogiczna (ewentualnie w składzie niepełnym). W księgach szkolnych notuje się prócz stopni krótkie motywy ocen niedostatecznych.

Stopnie, ustalone z końcem okresu drugiego są zarazem stopniami za pierwsze dwa okresy, stopnie, ustalone z końcem okresu trzeciego, są zarazem stopniami za pierwsze trzy okresy, stopnie ustalone z końcem okresu czwartego, są zarazem stopniami rocznemi.

Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczeń otrzymuje świadectwo, które zawiera wyrażone w stopniach oceny wyników nauki ze wszystkich przedmiotów, nauczanych w danej klasie, oraz ocenę zachowania się ucznia.

O wynikach nauki po pierwszym i trzecim okresie zawiadamia się rodziców względnie opiekunów uczniów.

§ 84. Uczniowie klasy I nie otrzymują wyrażonych w stopniach ocen ani świadectw szkolnych. Z końcem jednak pierwszego półrocza oraz z końcem każdego następnego okresu nauczyciel ustala opinję swoją, dotyczącą zachowania się oraz postępów ucznia w nauce, i zapisuje ją do ksiąg szkolnych.

§ 85. Wszyscy uczniowie klasy I przechodzą w zasadzie do klasy II.

Pozostawienie ucznia w klasie I na rok drugi może nastąpić wtedy jedynie, gdy uczeń wskutek zbyt słabego rozwoju i przygotowania w żaden sposób nie będzie mógł sprostać wymaganiom programu klasy II.

Uczniowie klasy I otrzymują z końcem roku szkolnego zaświadczenia, stwierdzające, czy przechodzą do klasy II, czy też pozostają w klasie I.

Promowanie uczniów do klasy III i następnych odbywa się na podstawie stopni rocznych ze wszystkich przedmiotów obowiązujących, nauczanych w danej klasie. Uczeń jest promowany do klasy następnej, o ile z przedmiotów tych posiada stopnie co najmniej dostateczne.

W wyjątkowych przypadkach, określonych przez specjalne przepisy, uczeń może być promowany do klasy następnej, mimo, że nie ze wszystkich przedmiotów posiada stopnie co najmniej dostateczne.

Kierownik szkoły ma obowiązek wspólnie z nauczycielem zbadać dokładnie tych uczniów, którym grozi nieuzyskanie promocji. Dotyczy to zwłaszcza uczniów tych klas, które uczy jeden nauczyciel.

Decyzję o niepromowaniu ucznia należy w księgach szkolnych uzasadnić.

§ 86. Uczniowie, uczęszczający do klas dwu względnie trzyletnich, przechodzą bez wyjątku w obrębie tych klas z jednego roku nauki na drugi i otrzymują na świadectwie rocznem stwierdzenie pomyślnego lub niepomyślnego wyniku nauki.

D. Ukończenie szkoły i uprawnienia.

§ 87. O ukończeniu szkoły powszechnej stanowi pomyślny wynik nauki w ostatnim (najwyższym) roku nauczania, a mianowicie: w szkole stopnia I — w trzecim roku nauki w klasie IV z uwzglednieniem jednak postanowień § 79 p. 3 i § 80 p. 2 b), w szkole stopnia II — w drugim roku nauki w klasie VI (z uwzględnieniem postanowień § 79 p. 1 b), w szkole stopnia III — w klasie VII.

Uczniowie, którzy w powyższy sposób ukończyli naukę, otrzymują świadectwa ukończenia szkoły powszechnej stopnia I, II lub III.

§ 88. Uczniowie, którzy uczynili zadość obowiązkowi szkolnemu, a nie mają warunków do otrzymania świadectwa ukończenia szkoły powszechnej, otrzymują, gdy opuszczają szkołę, zaświadczenie, stwierdzające wypełnienie obowiązku szkolnego z wyszczególnieniem stopnia szkoły, czasu trwania nauki i ukończonej przez nich klasy względnie klasy i roku nauki.

§ 89. Ukończenie szkoły powszechnej stopnia II i III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli, w szkołach zawodowych stopnia gimnazjalnego, opierających się na drugim lub trzecim szczeblu programowym, oraz w szkołach zawodowych dokształcających, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 90. Ukończenie klasy VI szkoły powszechnej stopnia III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli oraz w szkołach zawodowych, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 91. Ukończenie z pomyślnym wynikiem klasy IV szkoły powszechnej stopnia III lub II albo pierwszego roku nauki w klasie IV szkoły powszechnej stopnia I daje podstawę do nauki w szkołach zawodowych stopnia niższego oraz w szkołach dokształcających zawodowych, opierających się na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej.

Postanowienia przejściowe.

§ 92. W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólne liczby uczniów w szkole każdego stopnia mogą być o 20 większe od liczb, wskazanych w §§ 8—10, t. j. mogą wynosić:

1.	w szkole stopnia	I o 1	naucz. —	80 uczniów,
	„ „ „	I o 2	„	140 „
2.	„ „ „	II o 3	„	180 „
	„ „ „	II o 4	„	230 „
3.	„ „ „	III o 5	„	280 „
	„ „ „	III o 6	„	330 „

§ 93. W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólna liczba uczniów w klasie (oddziale), komplecie, zespole może być o 10 większa od liczby, wskazanej w § 48, t. j. może wynosić 60.

69.

WOJEWODA ŚLĄSKI
Nr O. P. I—55/1.

Katowice, dnia 16 maja 1934 r.

OKÓLNIK Nr. 5

W sprawie organizacji roku szkolnego 1934/35 w publicznych szkołach powszechnych.

Do
Wszystkich Inspektoratów Szkolnych Województwa Śląskiego.

W związku z organizacją roku szkolnego 1934/35 w szkolnictwie powszechnem zarządzam, co następuje:

I. 1. W myśl postanowień art. 7 ust. 1 ustawy o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 r. rocznikiem wstępującym do szkoły powszechnej w roku 1934 będzie na terenie całego Województwa rocznik 1927.

2. Dotychczasowe rygory związane z niespełnianiem obowiązku szkolnego pozostają aż do odwołania bez zmiany.

3. Nowe programy nauczania, które będą ogłoszone w odpowiednim czasie, będą obowiązywać w oddziale I, II, III, V i VI.

4. W szkołach 3 i 4 klasowych względnie o 3 i 4 nauczycielach nie będzie VII i VIII oddziału, a przeznaczeni do tych oddziałów uczniowie pozostaną jeszcze rok w oddziale VI z zapewnieniem po jego pomyślnem ukończeniu uprawnień, jakieby im dawało ukończenie Oddziału VII względnie VIII.

5. Szkoły, które w bieżącym 1933/34 roku szkolnym są szkołami o 3 nauczycielach, wolno na rok szkolny 1934/35 przekształcić na szkoły o 2 nauczycielach tylko za specjalnem zezwoleniem Wydziału Oświecenia Publicznego.

6. W szkołach wydziałowych cieszyńskiej części Województwa Śląskiego podlegają likwidacji w roku szkolnym 1934/35 klasy III-e. W części górnośląskiej Województwa Śląskiego likwiduje się klasę III podbudowy szkół wydziałowych i wprowadza się do kl. VII programy szkół powszechnych.

II. 1. W roku szkolnym 1934/35 będzie obowiązywał ogłoszony rozporządzeniem z 21 listopada 1933 r. Nr. I. Pr.-4053/33 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 14, poz. 195) Statut publicznych szkół powszechnych 7-letnich z wyłączeniem §§ 8, 9, 10, 77—80, 87 i 91 oraz z dostosowanemi do stanu przejściowego w r. szk. 1934/35 następującemi uwagami:

a) w związku z § 5 należy koedukację wprowadzać stopniowo,

b) w związku z § 6 zauważa się, że w roku szkolnym 1934/35 istnieć będą szkoły 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 8 klasowe względnie szkoły o 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7 lub więcej nauczycielach. Poza wyjątkami przewidzianemi w niniejszym okólniku — przepisy Statutu, odnoszące się do szkół 1 stopnia mają zastosowanie do szkół 1 i 2-klasowych, względnie do szkół o 1 i 2 nauczycielach, odnoszące się do szkół II stopnia mają zastosowanie do szkół 3 i 4 klasowych, względnie do szkół o 3 i 4 nauczycielach, przepisy zaś odnoszące się do szkół III stopnia mają zastosowanie do szkół 5, 6, 7 i 8 klasowych względnie do szkół o 5, 6 i 7 lub więcej nauczycielach,

c) w związku z § 7 szkoły mające więcej niż 14 oddziałów ulegać winny stopniowemu, w zależności od warunków etatowych i lokalowych, zmniejszaniu liczby oddziałów do ilości określonej w Statucie,

d) godzina lekcyjna trwa w szkołach, w których nauka odbywa się w oddziałach połączonych, (przyczem nie należy tu uwzględniać szkół z łączeniem odziałów jedynie na naukę religji, śpiewu lub ćwiczeń cielesnych) 50 minut, we wszystkich innych szkołach godziny lekcyjne trwają 45 minut.

Wobec wejścia w życie Statutu należy baczyć, by jego wprowadzenie dokonywało się stopniowo i bez wywoływania gwałtownych wstrząsów w dotychczasowej organizacji i w życiu szkolnem, zwracając uwagę przedewszystkiem na należyte przygotowanie potrzebnej podstawy dla nowych warunków pracy.

2. Co do szczegółów wyjaśnia się:

a) Wszędzie, gdzie Statut wymienia osobne przepisy (§ 11a ,55, 85 ust. 5) lub gdzie one okazałyby się potrzebne, należy do odwołania stosować obecne przepisy względnie dotychczasową praktykę.

b) W związku z realizacją § 5 Statutu, należy w ciągu roku szkolnego 1934/35 przygotować odpowiednie warunki dla wprowadzenia koedukacji (właściwe przystosowanie lokalu szkoły, właściwy skład grona nauczycielskiego). Koedukację należy wprowadzać przedewszystkiem w tych wypadkach, w których uzyskuje się przez to oszczędności etatowe, oraz w tych miejscowościach, w których młodzież przechodzi ze szkół powszechnych do koedukacyjnych szkół średnich.

Wprowadzenie koedukacji może nastąpić w jednym roku równocześnie tylko w zakresie pierwszych czterech oddziałów, do oddziałów wyższych zaś (V—VIII) dopiero w następnych latach stopniowo po jednej klasie w każdym roku.

Nie należy pozwalać na dzielenie niższych oddziałów według płci i komasowanie w latach następnych w oddziały koedukacyjne.

c) W r. szk. 1934/35 wolno korzystać z przewidzianych w § 11 b i 56 możliwości podziału oddziałów na grupy tylko w wypadkach wyjątkowych, o ile wymaga tego bezwarunkowo wzgląd na skuteczność nauczania.

d) § 13 odnosić się będzie do czasu uregulowania tej sprawy tylko do szkół, w których obchodzi się święta według jednego wyznania lub obrządku.

e) § 14 — aż do czasu uregulowania sprawy — nie stosuje się do szkół, świętujących obok niedzieli i sabat.

f) § 24, nakładający na nauczyciela obowiązek przygotowania się do pracy, obejmuje, oczywiście, i stałe przygotowywanie się na każdą lekcję, co jednak wcale nie jest jednoznaczne z wymaganiem piśmiennego opracowywania t. zw. konspektów lekcyjnych, których — poza egzaminem praktycznym — wymagać nie należy. Brak piśmiennego przygotowania się do lekcji nie może być wysuwany jako zarzut w stosunku do nauczyciela, który poza tem wykazuje dostateczne przygotowanie do lekcji.

W związku z tem znosi się zarządzenie Wydziału Oświecenia Publicznego z dnia 12. X. 1923 r. L. O. P. VIII-17162 (Dz. U. W. O. P. Ir. 3, poz. 44 z dnia 15. XI. 1923 r.).

g) § 57 w ust. 2 wskazuje na potrzebę takiego zorganizowania pracy szkolnej by w oddziałach wyższych (V—VIII) powierzać nauczanie pokrewnych przedmiotów (t. zw. grup przedmiotów) jednemu nauczycielowi, co w znacznym stopniu ułatwi realizację przepisanej przez program korelacji. Pamiętać też należy o właściwem użyciu nauczycieli, posiadających specjalne kwalifikacje (W. K. N. Instytut i t. p.).

h) Przepisy § 92 i 93 łączące się z § 48 należy stosować tylko w wyjątkowych wypadkach w zależności od warunków lokalnych poszczególnych szkół np. ilości uczniów, izb szkolnych itp., przyczem obowiązuje jednak, oczywiście w granicach możliwości, ściśle równomierne — zwłaszcza pod względem obciążenia nauczycieli liczbą uczniów — traktowanie wszystkich szkół od 1-o do 8-o klasowych (oddziałowych) względnie od szkół o jednym do szkół o ośmiu i więcej nauczycielach, — bez żadnego specjalnego wyróżnienia, którejś z tych kategoryj.

Pamiętać przytem należy, że § 40 Statutu nakłada na szkołę obowiązek zapewnienia wyników nauczania i wychowania. Przepis ten obowiązuje bezwzględnie w warunkach Statutem określonych i przewidzianych. Jeśli zaś nauczyciel osiąga przepisane wyniki w warunkach gorszych od statutowych, zwłaszcza pod względem ilości uczniów, należy mu to poczytać za wynik szczególnej gorliwości i uwzględniać zawsze przy ocenie jego pracy i wartości. Niezależnie od tego należy dążyć do stopniowego zbliżenia warunków rzeczywistych pracy wszystkich szkół do warunków przewidzianych w Statucie i do zapewnienia realizacji przepisanych wyników.

III. 1. W roku szkolnym 1934/35 obowiązują następujące zasadnicze normy co do ilości dzieci i sił nauczycielskich:

Ilość		Tygodniowy wymiar godzin		
dzieci	naucz.	kier.	naucz.	razem:
0 — 60	1	—	30	30
61 — 120	2	28	30	58
121 — 160	3	26	60	86
161 — 210	4	24	90	114
211 — 260	5	22	120	142
261 — 310	6	20	150	170
311 — 360	7	20	180	200
361 — 410	8	18	210	228
411 — 460	9	16	240	256
461 — 510	10	14	270	284
511 — 560	11	12	300	312
561 — 610	12	10	330	340
611 — 660	13	8	360	368
661 — 710	14	6	390	396

W szkołach liczących więcej niż 14 nauczycieli liczba dzieci tudzież wymiar godzin zwiększa się w stosunku wynikającym w powyższej tabeli z tem, że wymiar godzin kierownika szkoły nie może zejść niżej 6 godzin tygodniowo.

Należy zwrócić uwagę, że podstawą przydziału odpowiedniej ilości sił nauczycielskich do poszczególnych szkół winna **być liczba uczniów pobierających naukę w szkole,** a nie liczba dzieci w wieku obowiązku szkolnego, należących do obwodu danej szkoły.

W związku z tem należy wszędzie, gdzie liczba uczniów w b. r. szk. nie odpowiada normom, ustalonym w powyższej tabeli — zmniejszyć liczbę nauczycieli przez dostosowanie jej do podanych norm.

Od powyższego można odstąpić tylko wtedy, gdy realnie przewidywany na r. szk. 1934/35

przyrost uczniów danej szkoły w całej pełni usprawiedliwia pozostawienie nauczyciela(ki).

W niektórych wypadkach pozwoli to przesunąć etaty nauczycielskie ze szkół o mniejszej ilości uczniów do szkół nadmiernie obciążonych na terenie poszczególnych obwodów szkolnych i całego okręgu szkolnego.

2. W sprawie organizacji publicznych szkół powszechnych i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych, moralnie zaniedbanych, głuchoniemych i niewidomych, należy się trzymać dotychczasowych wskazówek.

Aczkolwiek brak jeszcze programów nauczania, zatwierdzonych przez Ministerstwo wyłącznie dla szkół specjalnych różnych typów, należy jednak zwrócić baczniejszą niż dotąd uwagę, by w szkołach tych, zwłaszcza dla niewidomych, moralnie zaniedbanych i głuchoniemych, wyraźniej stosowano zasadnicze wymagania nowych programów normalnych przy zrozumiałem uwzględnieniu różnic, dyktowanych jakością czy stopniem anormalności uczniów. Wymagało to będzie, oczywiście, częstszych wizytacyj tych szkół i intensywniejszej opieki nad ich nauczycielami.

W związku z tem zwraca się uwagę na konieczność stopniowej, rychłej jednak wymiany nauczycieli niekwalifikowanych w tych szkołach i oddziałach i zastępowania ich absolwentami Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, tembardziej, że w szkołach tych jest zatrudniona dotychczas pewna liczba nauczycieli nie posiadających kwalifikacyj do nauczania w takich zakładach. Łączy się z tem konieczność spożytkowania sił pracujących jeszcze w szkołach normalnych.

3) Posady opróżnione przez nauczycielki wskutek zamążpójścia na podstawie ustawy celibatowej tudzież posady opróżnione przez nauczycielki na zasadzie art. 62 ustawy z dnia 1. VII. 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Min. W. R. i O. P. z 9. XI. 1932 r. (Gaz. Urz. Woj. Śl. D. A. S. Nr. 39/7) z 30. XI. 1932 r. poz. 109 w okresie czasu objętym odprawą mogą być obsadzone tylko praktykantami (tkami).

Przyjęcie praktykanta na etat winno w zasadzie nastąpić po upływie jednorocznej zadowalającej praktyki.

Powstałe wskutek tego luzy w etatach nauczycielskich można wykorzystać na ew. wzmożone potrzeby wychowania przedszkolnego.

4) Przy organizacji nowego roku szkolnego 1934/35 należy wziąć pod uwagę wszystkie możliwości wysunięte w niniejszym okólniku.

IV. 1. Przy organizacji pracy w r. szk. 1934/35 głównym czynnikiem, na który obok ilości izb lekcyjnych i ilości uczniów faktycznie do szkoły uczęszczających należy kłaść nacisk, jest ogólna ilość nauczycieli, a raczej ogólna ilość lekcyjnych godzin nauczycielskich, jakiemi dana szkoła rozporządza, bez względu na to, czy są to godziny kierowników, nauczycieli etatowych, kontraktowych, płatnych od godzin, bezpłatnych praktykantów względnie godziny nadliczbowe.

2. Przez szkołę powszechną o 6 nauczycielach rozumie się szkołę, rozporządzającą 184 lub 170 godzinami nauczycielskiemi, przez szkołę o 5 nauczycielach szkołę rozporządzającą 154 godzinami nauczycielskiemi, szkoła o 4 nauczycielach rozporządza 126 lub 114 godzinami nauczycielskiemi, szkoła o 3 nauczycielach rozporządza 96 lub 94 godzinami, szkoła o 2 nauczycielach ma 64 lub 58 godzin, szkoła o 1 nauczycielu ma 34 godzin; oczywiście nie bierze się przytem pod uwagę zupełnie godzin dodatkowych, które mogą być potrzebne dla zorganizowania równoległe nauki religji różnych wyznań lub obrządków.

3. Szkoły winny stosować, zależnie od liczby nauczycieli, względnie rozporządzalnych godzin nauczycielskich, plany, ustalone w tablicach I-a—Va oraz Ib—Vb wzgl. VI, przyczem wybór jednego z warjantów, gdy ich jest dwa lub trzy, zależy od warunków w szczególności od liczby uczniów w poszczególnych oddziałach i wielkości izb.

4. Jeżeli konieczność tworzenia oddziałów równoległych uniemożliwia stosowanie w całości i bez zmian podanego warjantu planu godzin dla całej szkoły, dozwala się wyjątkowo:

a) W szkołach o 7 nauczycielach stosować bądź we wszystkich bądź w niektórych oddziałach plany godzin, przewidziane dla analogicznych odziałów szkół o 6 lub 5 nauczycielach.

b) W szkołach o 6 nauczycielach stosować we wszystkich lub niektórych oddziałach plany godzin, przewidziane dla analogicznych oddziałów szkoły o 5 nauczycielach.

c) W szkołach o 4 nauczycielach stosować:

1) w pewnych oddziałach plany godzin według jednego, w innych według innego warjanta dla szkoły o 4 nauczycielach,

2) stosować we wszystkich lub niektórych oddziałach plany godzin przewidziane w jednym z warjantów dla szkoły o 3 nauczycielach.

d) W szkołach o 3 nauczycielach stosować w pewnych oddziałach plany godzin według jednego, w innych według innego warjantu dla szkoły o 3 nauczycielach.

5. Redukcje w liczbach godzin są niedopuszczalne.

V. W roku szkolnym 1934/35 obowiązywać będą dla szkół powszechnych z polskim językiem nauczania plany godzin według załączonych tablic z tem, że w części górnośląskiej Województwa Śląskiego należy w oddziale I wstawić dodatkowo 1 godz. nauki religji, zaś począwszy od II-go oddziału szkół powszechnych wstawić dodatkowo 2 godziny nauki religji, przyczem należy wykorzystać możliwości przewidziane w punkcie 4 a — 4 d niniejszego zarządzenia.

Załącznik do okólnika Urzędu Wojew. Śl.
Wydział Oświec. Publ. Nr. 5 z dn. 16 maja 1934 r. (L. O. P. 1-55/1)

Tabl. Ia.

Szkoła powszechna z polskim językiem nauczania

1) o 1 nauczyc. 2) o 2 nauczycielach bez oddziału V

Przedmiot		I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia	I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia	I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia	I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia
Religja		2		1+1	1+1	16	2		1+1	1+1	16	2 albo	2 2	1+1 2	1+1 2	16 16	2 albo	2 2	1+1 2	1+1 2	16
Język polski		4+3	3+4	3+4	3+3	52	5	5	5	5	40	5	5	5	5	40	6	6	5	5	42
Historja		—	—	—	1+1	8	—	—	—	2	8	—	—	—	2	8	—	—	—	2	8
Geografja Nauka o przyrodzie		— —	— —	2+1	2+1	18	— —	— —	2	3	16	— —	— —	2	3	16	— —	— —	2	3	16
Arytmetyka z geom.		2+2	2+2	2+2	2+1	28	3	3	3	3	24	3	3	3	3	24	3	3	3	3	24
Rysunek Zajęcia praktyczne		1		1-c 1	1-c	14	1	1 1	1 2	1 2	$7\frac{1}{2}$ $13\frac{1}{2}$	1	1	1 1	1 2	7 11	1 1	1 1	1 2	2 2	12 14
Śpiew Ćwiczenia cielesne		1		1		8	1	1		1 chł. 1 dz.	7 7	1	1	1	1 1 chł. 1 dz.	7 7	1	1	1	1 1 chł. 1 dz.	7 7
Liczba godzin	ucznia	15	15	19	19	144	12	13	17	20	139	12	12	16	20	136	14	14	17	21	146
	nauczyc.	15		19			23		35			24 albo 22		36 albo 34			28 albo 26		38 albo 36		
		34					58					58					64				

Tablica I b.

Szkoła powszechna z niemieckim językiem nauczania o 2 nauczycielach.

1) o 1 nauczycielu Warjant a. Warjant b. Warjant c.

PRZEDMIOT		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Religja		2		1+1	1+1	2		1+1	1+1	2		1+1	1+1	2		1+1	1+1
Język niemiecki		4+3	3+4	3+4	3+3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
„ polski				3+3	3+3			3+3	3+3			3+3	3+3			3+3	3+3
Historja					1+1				2				2				2
Geografja przyroda				2+1	2+1			2	3			2	3			2	3
Arytmetyka i geom.		2+2	2+2	2+2	2+1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Rysunek Zajęcie prakt.		1		1 c 1	1 c	1	1 1	1 2	1 2	1	1	1 1	1 2	1 1	1 1	1 2	2 2
Śpiew Ćwiczenia cieles.		1		1		1	1	1	1 1 chł 1 dz.	1	1	1	1 1 chł. 1 dz.	1	1	1	1 1 chł. 1 dz.
Liczba godzin	ucznia	15	15	25	25	12	13	23	26	12	12	22	26	13	13	23	27
	nauczyciel	15		25		23		41		22 albo 24		40 albo 42		26 albo 24		40	
		40				64				64				64 albo 66			

Tabl a

Szkoły powszechne z polskim językiem nauczania o 3 nauczycielach

Przedmiot		Warjant a. I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia	Warjant b. I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia	Warjant c. I	II	III	IV	V	VI	Liczbe godzin ucznia
Religja		2	2	2		1+1	1+1	16	2	2	2	2	1+1	1+1	16	2	2	2		2	2	16
Język polski		6	6	4+3	4+3	4+3	3+3	51	6	6	5	5	4+3	3+3	47	6	5	4+3	4+3	5	4	42
Historja						2+1	2+1	12					2+1	2+1	12					3	2	9
Geografja				3	4	2+1	2+1	15½			3	4	2+1	2+1	15½			3	3	3	2	12
Nauka o przyrodzie						2+1	2+1	15½					2+1	2+1	15½					3	2	12
Arytmetyka i geometr.		3	4	3+2	3+2	2+2	2+2	33	3	4	4	4	2+2	2+2	31	3	4	3+2	3+2	3	3	29
Rysunek		1	1	2		2		14	1	1	1	1	2		11	1	1	2		1	1	9
Zajęcia praktyczne		1	1	2		3		18			1	1	3		15			2		2	2	13
Śpiew		1	1	1		2		12	1	1	1	1	2		10	1	1	1		1		7
						1 chł.							1 chł.									
Ćwiczenia cielesne		1	1	1		1 dz.		8					1 dz.		6			1		1		7
Liczba godzin	ucznia	15	16	23	24	30	29	195	13	14	17	18	30	29	179	13	13	23	23	24	20	156
	nauczyciela	15	16	29		34		94	13	14	17	18	34		96	13	13	28		42		96

Przy większej liczbie uczniów:

Przedmiot		Warjant a. I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia	Warjant b. I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia	Warjant c. I	II	III	IV	V	VI	Liczbe godzin ucznia
Religja		2	2	2		1+1	1+1	16	2	2	2	2	1+1	1+1	16	2	2	2		2	2	16
Język polski		6	6	4+3	4+3	4+3	3+3	51	6	6	5	5	4+3	3+3	47	6	5	4+3	4+3	5	4	42
Historja						2+1	2+1	12					2+1	2+1	12					3	2	9
Geografja				3	4	2+1	2+1	15½			3	4	2+1	2+1	15½			3	3	3	2	12
Nauka o przyrodzie						2+1	2+1	15½					2+1	2+1	15½					3	2	12
Arytmetyka z geom.		3	4	3+2	3+2	2+2	2+2	33	3	4	4	4	2+2	2+2	31	3	4	3+2	3+2	3	3	29
Rysunek		1	1	1	1	1	1	8	1	1	1	1	1		7	1	1	1	1	1	1	7
Zajęcia praktyczne		1	1	1	1	2	2	12			1	1	2	2	11			1	1	2	2	11
Śpiew		1	1	1		2	2	12	1	1	1	1	2		10	1	1	1		1		7
Ćwiczenia cielesne		1	1	1		1		8					1		6			1		1		7
Liczba godzin	ucznia	15	16	21	22	28	27	183	13	14	17	18	28	27	171	13	13	21	21	24	20	152
	nauczyciela	15	16	29		34		94	13	14	17	18	34		96	13	13	28		42		96

Tabl. II b.

Szkoła powszechna z niemieckim językiem nauczania o 3 nauczycielach.

Przedmiot		Warjant a. I	II	III	IV	V	VI	Warjant b. I	II	III	IV	V	VI	Warjant c. I	II	III	IV	V	VI
Religja		2	2	2		1+1	1+1	2	2	2	2	1+1	1+1	2	2	2		2	2
Język niem.		6	6	3+3	3+3	3+3	3+2	6	6	4	4	3+3	3+2	6	5	3+3	3+3	4	3
〃 polski				3+3	3+3	2+1	2+1			3	3	2+1	2+1			2+1	2+1	3	3
Historja						2+1	2+1					2+1	2+1					3	2
Geografja				3	4	2+1	2+1			2	3	2+1	2+1			3	3	3	2
Przyroda						2+1	2+1					2+1	2+1					3	2
Arytmetyka		3	4	2+2	2+2	2+2	2+2	3	4	4	4	2+2	2+2	3	4	2+2	2+2	3	3
Rysunek		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zajęcia prakt.		1	1			1	1					1	1						
Śpiew		1	1			1		1	1	1	1			1	1			1	
Ćwiczenia cielesne		1	1	1		1						1							
Liczba godzin	ucznia	15	16	24	25	28	27	13	14	17	18	28	27	13	13	21	21	24	20
	naucz.	15	16	29		34		13	14	17	18	34		13	13	26		42	

Tabl. III a.

Szkoły powszechne z polskim językiem nauczania o 4 nauczycielach.

Przedmiot		a: I	II	III	IV	V	VI	Liczba godz. ucznia	b: I	II	III	IV	V	VI	L. godz. ucznia	c: I	II	III	IV	V	VI	Liczba g dz. ucznia
Religja		2	2	2	2	1+1	1+1	16	2	2	2		2	2	16	2	2	2	2	2	2	16
Język wykł.		6	6	6	6	4+3	3+3	49	6	6	4+3	4+3	5	4	43	6	6	6	6	5	4	41
Historja						2+1	2+1	12					3	3/2	9					3	3/2	9
Geografja				3	4	2+1	2+1	15½			3	4	3	2/3	15½			3	4	3	2/3	15½
Nauka o pyrodzie						2+1	2+1	15½					3	2	12½					3	3	15½
Arytmetyka z geomet.		3	4	4	4	3+2	2+2	32	3	4	3+2	3+2	4	3	30	3	4	4	4	4	3	28
Rysunek		1	2	2	2	2	2	15	1	1	2	2	2	2	14	1	1	2	2	2	2	14
Zajęcia praktyczne		1	2	2	2	2	2	15	1	1	2	2	2	2	14	1	2	2	2	3	3	19
Śpiew		1	1	2		2		14	1	1	2		2		14	1	1	2		2		14
Ćwiczenia cielesne		1	1	2		1 chł. 1 dz.		10	1	1	2		1 chł. 1 dz.		10	1	1	2		1 chł. 1 dz.		10
Liczba godzin	ucznia	15	18	23	24	30	28	194	15	16	25	26	27	23	178	15	17	23	24	28	25	182
	nauczyciela	15	18	43		38		114	15	16	35		48		114	15	17	43		51		126

Tablica III b.

Szkoły powszechne z niemieckim językiem nauczania o 4 nauczycielach

Przedmiot		a: I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia	b: I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia	c: I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia
Religja		2	2	2	2	1+1	1+1	16	2	2	2		2	2	16	2	2	2	2	2	2	16
Język niemiecki		6	6	5	5	3+3	3+2	43	6	6	3+3	3+3	4	3	37	6	6	5	5	4	3	35
„ polski				3	3	3	3	18			3	3	3	3	18			3	3	3	3	18
Historja						2+1	2+1	12					3	3/2	9					3	3/2	9
Geografja				3	4	2+1	2+1	15½			3	4	3	2/3	15½			3	4	3	2/3	15½
Nauka o przyrodzie						2+1	2+1	15½					3	2	12½					3	3	15½
Arytmetyka i geometrja		3	4	4	4	3+2	2+2	32	3	4	3+2	3+2	4	3	30	3	4	4	4	4	3	28
Rysunek		1	2	3	3	3	3	12	1	1	3	3	3	3	11	1	1	3	3	4	4	13
Zajęcia praktyczne		1	2					12	1	1					11	1	2					14
Śpiew		1	1	1		1		8	1	1	1		1		8	1	1	1		1		8
Ćwiczenia cielesne		1	1	2		1 chł. 1 dz.		10	1	1	2		1 ch. 1 dz.		10	1	1	2		1 ch. 1 dz.		10
Liczba godzin	ucznia	15	18	23	24	30	28	194	15	16	25	26	27	23	178	15	17	23	24	28	25	182
	nauczyciela	15	18	43		38		114	15	16	35		48		114	15	17	43		51		126

Tablica IV a

Szkoła powszechna z polskim językiem nauczania o 5 nauczycielach

Przedmioty		I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godzin ucznia
Religja		2	2	2	2	2	1+1	1+1	16
Język wykładowy		7	7	7	7	5	3+3	3+3	51
Historja		—	—	—	—	3	2+1	0/3+1	10
Geografja		—	—	4	5	3	2+1	3+1/0	14½
Nauka o przyrodzie		—	—			3	3	3+1	18½
Arytm. z geomet.		3	4	4	4	4	2+2	2+2	31
Rysunek		1	1	2	2	2	2	2	14
Zajęcia praktyczne		1	2	3	3	3	3	3	21
Śpiew		1	1	2		2	2		14
albo		1	1	2	2		2		14
Ćwiczenia cielesne		1	1	2	2		2 chł. 2 dz.		14
albo		2	2	2			2 chł. 2 dz.		16
Liczba godzin	ucznia	16	18	26	27	29	30	29	204
	albo	17	19	„	„	„	„	„	206
	nauczyciela	16	18	78			37		149
	albo	17	19	76			37		149

Tablica IV b

Szkoła powszechna z niemieckim językiem nauczania o 5 nauczycielach

Przedmioty		I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godzin ucznia
Religja		2	2	2	2	2	1+1	1+1	16
Język niemiecki		7	7	6	6	5	3+3	3+3	49
Język polski		—	—	3	3	3	3	3	18
Historja		—	—	—	—	3	2+1	0/3+1	9
Geografja		—	—	4	5	5	2+1	2+1/0	13
Nauka o przyrodzie		—	—				2	3+1	17
Anytmetyka z geom.		3	4	4	4	4	2+2	2+2	31
Rysunek		1	1	1	1	1	1	1	8
Zajęcia praktyczne		1	2	2	2	2	2	2	15
Śpiew		1	1	2		2	2		14
albo		1	1	2	2		2		14
Ćwiczenia cielesne		1	1	2	2		2 chł 2 dz.		14
albo		2	2	2			2 chł. 2 dz.		16
Liczba godzin	ucznia	16	18	26	27	29	30	29	204
	albo	17	19	„	„	„	„	„	206
	nauczyciela	16	18	78			37		149
	albo	17	19	76			37		149

Tabl. Va.

Szkoła powszechna z polskim językiem nauczania o 6 nauczycielach

Warjant a

Przedmiot		I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godzin ucznia
Religja		2	2	2	2	2	1+1	1+1	16
Język wykład.		7	7	7	7	5	3+3	3+3	51
Historja						3	3	0/4	10
Geografja				4	5	3	3	4/0	14½
Nauka o przyrodzie						3	3	4	18½
Arytmetyka i geom.		3	4	4	4	4	3+1	3+1	31
Rysunek		1	2	2	2	2	2	2	15
Zajęcia prakt.		2	3	4	4	4	3	3	26
Śpiew		1	1	2	2	2	2		14
Cwiczenia cielesne		2	2	2	2		2 chł. 2 dz.		16
Liczba godzin	ucznia	18	21	27	28	30	30	29	212
	nauczyciela	18	21	27	28		75		169

Warjant b

Przedmiot		I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godzin ucznia
Religja		2	2	2	2	2	2	2	16
Język wykład.		7	7	7	7	5	5	5	48
Historja						3	3	0/4	10
Geografja				4	5	3	3	4/0	14½
Nauka o przyrodzie						3	3	4	18½
Arytmetyka i geom.		3	4	4	4	4	4	4	31
Rysunek		1	2	2	2	2	2	2	15
Zajęcia prakt.		2	3	4	4	4	4	4	29
Śpiew		1	1	2	2	2	2	2	14
Cwiczenia cielesne		2	2	2	2	2	2	2	16
Liczba godzin	ucznia	18	21	27	28	30	30	29	212
	nauczyciela	18	21	27	28	30	59		183

Tablica Vb.

Szkoła powszechna z niemieckim językiem nauczania o 6 nauczycielach.

Przedmiot		Warjant a: I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godz. ucznia	Warjant b: I	II	III	IV	V	VI	VI	Liczba godz. ucznia
Religja		2	2	2	2	2	1+1	1+1	16	2	2	2	2	2	2	2	16
Język	niemiecki	7	7	6	6	4	2+2	2+2	42	7	7	6	6	4	4	4	42
	polski	—	—	3	3	3	3	3	18	—	—	3	3	3	3	3	18
Historja		—	—	—	—	3	3	0/4	10	—	—	—	—	3	3	0/4	10
Geografja		—	—	3	4	5	5	4/0	12½	—	—	4	5	5	5	4/0	12½
Nauka o przyrodzie		—	—					3	14½	—	—					3	14½
Arytmetyka z geomet.		3	4	4	4	4	3+1	3+1	31	3	4	4	4	4	4	4	31
Rysunek		1	2	2	2	2	2	2	15	1	2	2	2	2	2	2	15
Zajęcia praktyczne		2	3	3	3	3	3	3	23	2	3	3	3	3	3	3	23
Śpiew		1	1	2	2	2	2		14	1	1	2	2	2	2	2	14
Ćwiczenia cielesne		2	2	2	2	2 chł. 2 dz.			16	2	2	2	2	2	2	2	16
liczba godzin	ucznia	18	21	27	28	30	30	29	212	18	21	27	28	30	30	29	212
	nauczyciela	18	21	27	28	75			169	18	21	27	28	30	30	29	183

Tablica VI

Plan godzin
dla oddziału 8-go szkół powszechnych 8-klasowych

A) z polskim językiem nauczania

Religja	2	godziny
Język polski	5	„
Zajęcia praktyczne	19	„
Śpiew	2	„
Ćwiczenia cielesne	2	„
razem	30	godzin

B) z niemieckim językiem nauczania

Religja	2	godziny
Język niemiecki	5	„
„ polski	3	„
Zajęcia praktyczne	16	„
Śpiew	2	„
Ćwiczenia cielesne	2	„
razem	30	godzin

Uwagi i objaśnienia:

do tabl. Ia i b.

Szkoła o jednym nauczycielu.

Razem 30 godzin etatowych + 4 do 12 nadliczbowych.

Ponadto 10 minut codzienych ćwiczeń cielesnych.

Wymiar ogólny czasu przeznaczony na rysunki i zajęcia praktyczne, należy dzielić na połowy; podobnież wymiar czasu, przeznaczony na śpiew i ćwiczenia cielesne.

Oddziały I i II uczą się łącznie, tworząc jeden komplet, tak samo III z IV-ym tworzą drugi komplet, przytem w zakresie języka polskiego i arytmetyki z geometrją w odziałach I i II, religji, języka polskiego, geografji z nauką o przyrodzie, arytmetyki z geometrją w oddziałach III i IV; historji w oddziale IV występują godziny nauki głośnej (pierwsze składniki) i nauki cichej (drugie składniki).

Nauka cicha występuje również w oddziale III i IV w zakresie rysunku i zajęć praktycznych.

W oddziałach I i II praca jest tak zorganizowana, że jednocześnie może odbywać się nauka głośna i nauka cicha tego samego przedmiotu; 4 godziny nauki głośnej języka polskiego w oddziale I są jednocześnie dla oddziału II godzinami nauki cichej tego przedmiotu, 3 pozostałe godziny są wypełnione pracą głośną oddziału II a cichą I. Podobnie odpowiadają sobie godziny głośnej i cichej nauki arytmetyki.

W komplecie złożonym z oddziału III i IV jednoczesność nauki tych samych przedmiotów

nie może być zawsze zachowana. Zgodnie jednak z § 53 Statutu szkół powszechnych należy dążyć, aby w tych granicach, na jakie plan pozwala, przedmiot jednoczesnej nauki był ten sam.

Rozwiązać to zagadnienie można np. w sposób następujący:

a) nauka głośna i cicha religji zawsze jednocześnie;

b) 3 godziny głośnej nauki języka polskiego w oddziale III przypadają jednocześnie z godzinami nauki cichej tego przedmiotu w oddziale IV, natomiast w czasie 4 godzin nauki cichej w oddziale III, oddział IV ma 3 godziny nauki głośnej języka polskiego, 1 historji;

c) 1 godzina głośnej nauki geografji z przyrodoznawstwem w oddziale III odbywa się równocześnie z nauką cichą rysunku lub zajęć praktycznych w oddziale IV i nawzajem 1 godzina głośnej nauki geografji z przyrodoznawstwem w oddziale IV odbywa się równocześnie z nauką cichą rysunku lub zajęć praktycznych w oddziale III, pozostałe godziny geografji i nauki o przyrodzie (1+1, 1+1) odpowiadają sobie współcześnie.

d) podczas nauki głośnej arytmetyki z geometrją w oddziale III odbywa się w oddziale IV nauka cicha również arytmetyki z geometrją (1 godz.) oraz historji (1 godz.), 2 godziny nauki cichej arytmetyki z geometrja w oddziale III są dla oddziału IV godzinami nauki głośnej tego samego przedmiotu.

Szkoła o dwóch nauczycielach.

Warjant a.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych. Każdy oddział uczy się przeważnie osobno.

Wyjątki:

1) nauka religji w kompletach z oddziałów I i II oraz III i IV,

2) ćwiczenia cielesne w zespołach według płci:

a) chłopcy z klasy III i IV,

b) dziewczęta z klas III i IV.

Warjant b.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych. Warjant b może być stosowany tylko wówczas, kiedy ze względu na ilość uczniów nie będzie można połączyć w jeden komplet na naukę religji bądź oddziałów I i II, bądź III i IV.

Warjant c.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Przy istnieniu oddziału V-ego te same plany godzin przyczem oddziały IV i V tworzą jeden komplet i dzielą się godzinami, przeznaczonemi dla oddziału IV z zastosowaniem nauki głośnej i cichej, nauka historji odbywa się wspólnie tylko głośno. Wszyscy uczniowie, uczęszczający w roku szkolnym 1933/34 do oddziału III pozostają w nim na rok szkolny 1934/35.

do tabl. IIa i b.

Szkoły o 3 nauczycielach.

Warjant a.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych. Przy zastosowaniu tabelki bez zmian, wskazanych pod nią:

Oddziały III i IV mają 18 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem odział III ma 5 godzin nauki osobnej (1 godz. języka polskiego, 3 godz. nauki geografji z nauką o przyrodzie, 1 godzina arytmetyki z geometrją), oddział IV — 6 (1 godz. języka polskiego, 4 godz. nauki geografji i nauki o przyrodzie, 1 godz. arytmetyki z geometrją). Jednocześnie odbywa się nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu, trzy godziny nauki cichej języka polskiego w oddziale III są dla oddziału IV godzinami nauki głośnej tego przedmiotu i nawzajem trzy godziny nauki cichej w oddziale III przypadają jednocześnie z trzema godzinami nauki cichej w oddziale IV, podobnie się dzieje z godzinami arytmetyki z geometrją, prócz jednej osobnej w każdym oddziale.

Rozkład tygodniowy godzin może być tak ułożony, że codzień przypadnie po trzy pierwsze godziny nauki jednoczesnej w jednej izbie, nadto dla oddziału III dwa razy w tygodniu po dwie godziny nauki osobnej. W ten sposób uczniowie oddziału III będą mieli trzy razy tygodniowo po trzy godziny nauki, raz cztery i dwa razy pięć, uczniowie oddziału IV trzy razy tygodnowo po trzy godziny, trzy razy po pięć.

Oddział V i VI mają 25 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddział V ma cztery godziny nauki osobnej (1 godzina języka polskiego, 1 godz. historji, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie), oddział VI trzy godziny (1 godz. historji, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie), ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt, co daje jeszcze dwie godziny nauczyciela. Jednocześnie może się odbywać bez wyjątku nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu (religja: (1+1, 1+1, język polski: 3+3, 3+3 bez godziny oddzielnej i t. d.).

Rozkład tygodniowy godzin może być tak ułożony, że pięć razy przypadnie po 4 godziny nauki jednoczesnej, a mianowicie: godziny od 2 do 5 włącznie, a raz 5 pierwszych godzin. Nadto dla oddziału V cztery razy po pierwszej godzinie, a dla oddziału VI trzy razy po szóstej godzinie nauki osobnej. Poza tem w jednym dniu na pierwszej godzinie lekcyjnej będą mieli ćwiczenia cielesne chłopcy, a na godzinie szóstej

w tym samym dniu dziewczęta. W ten sposób uczniowie odziału V będą mieli sześć razy po pięć godzin, uczniowie oddziału VI pięć razy po pięć godzin i raz cztery godziny. Jeden z oddziałów będzie w większości wypadków przychodził na pierwszą godzinę, drugi na drugą. Rozkład ten może być zilustrowany za pomocą następującej tabeli:

Godziny lekcyjne.

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1.	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
2.	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
3.	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
4.	V VI	V VI	V VI	V VI	V VI	—
5.	V VI chłop. ćwicz. ciel.	V VI	V VI	V VI	V VI	V VI dziew. ćwicz. ciel.
6.	V	V VI	V VI	V VI	V VI	—

Zmiany wskazane dla zwiększonej liczby uczniów dotyczą przypadków, gdy liczby uczniów w oddziałach III i IV-ym lub V i VI-ym albo w obu tych kompletach, łącznie z warunkami lokalowemi, uniemożliwiają lub zbytnio utrudnią pracę nad rysunkiem i prowadzeniem zajęć praktycznych bez podziału tych kompletów.

Można tu zastosować następujące rozkłady godzin:

Klasa III i IV.

Godziny lekcyjne.

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1.	III	III IV	III IV	III IV	IV	
2.	III	III IV	III IV	III IV	IV	
3.	III	III IV	III IV	IV	IV	
4.	III	III IV	III IV	IV	IV	
5.	III	III	III IV	III IV	IV	
6.	III	III IV	III IV	IV		

Klasa V i VI.

Godziny lekcyjne.

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1.	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
2.	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
3.	V	V	V VI	V VI	V VI	VI
4.	V	V VI	V VI	V VI	VI	VI
5.	V	V VI	V VI	V VI	V VI	
6.	V	V VI	V VI	V VI	VI	

Warjant b.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Zasadnicza różnica polega na tem, że uczą się osobno cztery oddziały: I, II. III i IV, komplet zaś tworzą tylko oddziały V i VI. Organizacja pracy w tym komplecie jak przy użyciu warjantu poprzedniego.

Warjant c.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

W tym przypadku uczą się osobno oddziały I i II oraz V i VI, łączone tylko przy nauce śpiewu i ćwiczeń cielesnych. Organizacja pracy w oddziałach III i IV — jak przy użyciu warjantu a, z tą różnicą, że oddział IV ma osobno nie cztery lecz trzy godziny nauki geografji z nauką o przyrodzie i że przeto oprócz trzygodzinnej nauki jednoczesnej w jednej izbie ma dwa razy po dwie i raz jedną godzinę nauki osobnej, co daje trzy razy po 3 godziny, raz 4 i dwa razy po 5 godzin jak w oddziale III.

do tabl. IIIa i b.

Szkoła o 4 nauczycielach.

Warjant a.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Przy takiej organizacji pracy oddziały od I do IV uczą się oddzielnie lub przeważnie oddzielnie, oddziały V z VI-ym są przeważnie łączone.

Oddziały te mają 20 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddział V ma 9 godzin nauki osobnej (1 godz. języka polskiego, 1 godz. historji, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie, 1 godz. arytmetyki z geometrją, 2 godz. rysunku, 2 godz. zajęć praktycznych), oddział VI — 7 godz. (1 godz. historji, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie, 2 godz. rysunku, 2 godz. zajęć praktycznych), ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt, co daje jeszcze dwie godziny nauczyciela. Jednocześnie może się odbywać bez wyjątku nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu (religja: 1+1, 1+1, jęz. polski: 3+3, 3+3 bez godziny oddzielnej i t. d.).

Rozkład tygodniowy godzin może być następujący:

Godziny lekcyjne.

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
2	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
3	V	V VI	V VI	V VI	V (VI)	—
4	V	V VI	V VI	V VI	V (VI)	VI
5	V	V VI	V VI	V VI	Ćwiczenia ciel. chłopcy (dziew.)	—
6	V	V	V VI	V VI	V VI	VI

V (VI) oznacza, że odział V ma naukę osobno w izbie oddziału V i VI, a oddział VI ma naukę osobną w izbie oddziału IV.

Ćwiczenia cielesne odbywają się również osobno dla chłopców, osobno dla dziewcząt, bądź na boisku bądź w dwóch izbach.

Warjant b.

Razem liczba godzin nauczyciela 114. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Zamiast oddziałów V i VI, jak w warjancie a, łączą się w komplet oddziały III i IV. Oddziały te mają po 16 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddział III ma 9 godzin nauki osobnej (1 godz. jęz. polskiego, 3 godz. geografji z nauką o przyrodzie, 1 godz. arytmetyki, 2 godz. rysunków, 2 godz. zajęć praktycznych), oddział IV — 10 godzin (1 godz. jęz. polskiego, 4 godz. geografji i nauki o przyrodzie, 1 godz. arytmetyki z geometrją, 2 godz. rysunku, 2 godz. zajęć praktycznych). Jednocześnie odbywa się nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu; trzy godziny nauki głośnej języka polskiego w odziale III są dla odziału IV godzinami nauki cichej tego przedmiotu i nawzajem trzy godziny nauki cichej w oddziale III przypadają jednocześnie z trzema godzinami nauki głośnej w oddziale IV-tym, podobnie się dzieje z godzinami arytmetyki z geometrją, prócz jednej osobnej w każdym oddziale.

Rozkład tygodniowy godzin może być następujący:

Godziny lekcyjne.

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1.	III	III IV	III IV	III IV	IV	IV
2.	III	III IV	III IV	III IV	III (IV)	—
3.	III	III IV	III IV	III IV	IV	IV
4.	III	III IV	III IV	III (IV)	III	—
5.	III	III IV	III IV	III IV	IV	IV
6.	III	III IV	III IV	IV	IV	—

III (IV) oznacza, że oddziały III i IV mają lekcje w różnych izbach.

Co do oddziału V i VI:

W oddziale VI przewiduje się podział godzin nauki historji i geografji w ten sposób, że w pierwszem półroczu przeznacza się na historję 3 godziny, a na geografję 2 godziny tygodniowo, natomiast w półroczu drugiem na historję 2 a na geografję 3 godziny tygodniowo. Śpiewu oba te oddziały uczą się wspólnie. Ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt.

Warjant c.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Wszystkie oddziały uczą się osobno wszystkich przedmiotów z wyjątkiem śpiewu w oddziałach III—VI, oraz ćwiczeń cielesnych w tych samych oddziałach, przytem na ćwiczenia cielesne łączą się w zespół chłopcy z oddziału V i VI, w drugi zespół dziewczęta z tych samych oddziałów. Godziny nauki historji i geografji w odziale VI są podzielone w ten sposób, jak w warjancie b.

do tabl. IV ab.

Szkoła o 5 nauczycielach.

1 godzina chóru.

Nadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Dla uzyskania oszczędności w liczbie godzin łączy się w jeden komplet do nauki śpiewu albo oddziały III i IV, albo IV z V i zawsze VI z VII, dla tego samego celu albo się łączy w jeden komplet przy ćwiczeniach cielesnych oddziały III i IV, albo też przeznacza się na nie tylko po 1 godzinie, zamiast po 2, w oddziałach I i II wybór wskazanych ewentualności zależy od liczby dzieci i warunków miejscowych. Oddziały VI i VII mają 18 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie (2 godziny religji, 6 godzin języka polskiego, 3 godziny historji i geografji, w VII — historji lub geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie, 4 godziny arytmetyki z geometrją, 2 godziny śpiewu) poza tem klasa VI ma 10 godzin nauki osobnej, (3 godziny historji i geografji, 2 godziny nauki o przyrodzie, 2 godziny rysunku, 3 godziny zajęć praktycznych), oddział VII — 9 (1 godz. historji lub geografji, 3 godziny nauki o przyrodzie, 2 godziny rysunku, 3 godziny zajęć praktycznych), ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt z oddziałów V, VI i VII. W oddziale VII — geografja w I półroczu, historja w II. Przy nauce równoczesnej według dwu programów religji języka polskiego, nauki o przyrodzie, arytmetyki z geometrją oba oddziały pracują, jeden głośno, drugi cicho, nad tym samym przedmiotem. Organizacja nauczania historji i geografji, poza godzinami osobnemi dla każdego oddziału jest taka, że jedna z godzin z głośnej nauki historji lub geografji w oddziale VI przypada równocześnie z 1 godziną cichej nauki historji lub geografji w oddziale VII, przytem należy się starać zapomocą niewielkiej odmienności rozkładu godzin w dwu półroczach o to, aby to były te same przedmioty, że dalej podczas 2 godzin cichej nauki historji i geografij w oddziale VI odbywa się nauka głośna bądź geografji bądź historji w oddziale VII, zależnie od półrocza.

Jeżeli jest do rozporządzenia sześć izb, wówczas oddziały VI i VII uczą się codziennie przez 3 godziny w jednej izbie, potem jeden z nich wychodzi do innej izby i dalsze lekcje odbywają się osobno. Jeżeli niema szóstej izby, to wówczas rozkład może być następujący:

Godziny lekcyjne.

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1.	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI VII	VII
2.	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI (VII)	VII
3.	VI	V VI VII ćw. ciel. chłopców dziewcz.	VI VII	VI VII	VI(VII)	VII
4.	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI (VII)	VII
5.	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI (VII)	VII
6.	VI	V VI VII ćw. ciel. dziewcz. chłopców	VI VII	VI VII	VI VII	—

VI (VII) oznacza, że oddziały szósty i siódmy mają naukę w dwóch różnych izbach, ćwiczenia cielesne odbywają się osobno dla zespołu chłopców i zespołu dziewcząt bądź na boisku, bądź w dwu różnych izbach lub lokalach szkolnych.

do tabl. V ab.

Szkoła o 6 nauczycielach.

Warjant a.

1 godzina ćwiczeń chóru.

Nadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Oddziały VI i VII mają 12 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddział VI ma 16 godzin nauki osobnej (3 godz. historji, 3 godz. geografji, 3 godz. nauki o przyrodzie, 2 godz. arytmetyki z geometrją, 2 godz. rysunku, 3 godz. zajęć praktycznych), oddział VII — 15 (4 godz. historji lub geografji, 4 godz. nauki o przyrodzie, 2 godz. arytmetyki z geometrją, 2 godz. rysunku, 3 godz. zajęć praktycznych). Jednocześnie może się odbywać bez wyjątku nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu (religia 1+1, 1+1, język polski 3+3, 3+3, arytmetyka 1+1, 1+1 prócz 2 godzin oddzielnych w każdym oddziale.) Ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt z oddziałów V, VI i VII.

Podczas dwu pierwszych godzin oba oddziały VI i VII mogą się uczyć razem w większej z dwu własnych izb, potem się rozchodzą i każdy uczy się w swojej izbie.

Warjant b. (Zasadniczy plan godzin stosowany w szkołach o 7 i więcej nauczycielach tudzież w szkołach o 6 nauczycielach przy 14 godzinach nadliczbowych).

1 godzina chóru.

Nadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Wskazane przy poszczególnych warjantach codzienne 10 minutowe ćwiczenia cielesne nie są obowiązkowe dla oddziału I i II. Należy przewidzieć różne możliwości przy organizacji ćwiczeń cielesnych:

a) przy istnieniu oddziałów równoległych w oddziałach V, VI i VII należy łączyć chłopców z oddziałów równoległych tego samego oddziału w jeden zespół i tak samo dziewczęta z oddziałów równoległych jednego oddziału,

b) można tworzyć zespoły dziewcząt i chłopców oddziału VI i VII, a w oddziale V dzielić młodzież przynajmniej podczas niektórych ćwiczeń według płci na dwie grupy ćwiczące równocześnie,

c) można wreszcie organizować ćwiczenia cielesne w ten sposób, że zespoły ćwiczące osobno tworzy się z uczenic względnie uczniów oddziałów V, VI i VII. Oszczędza się wtedy dwie godziny, które można wyzyskać naprzykład na tworzenie grup przy nauczaniu przyrodoznawstwa i zajęć praktycznych.

Można również przewidzieć tworzenie zespołów z uczniów i uczenic oddziałów III i IV.

do tabl. VI.

Aż do czasu odmiennego uregulowania sprawy względnie do czasu wydania nowych planów i programów dla szkół 8 klasowych w zakres zajęć praktycznych wchodzą:

a) właściwe zajęcia praktyczne 5 godz. w szkołach polsk., 5 godz. w szkołach niemieck.

b) zawodoznawstwo t. j.

1) nauka o Polsce współczesnej . .	2 godz. w szk. polsk.,	2 godz. w szk. niem.
2) nauka gospodarstwa dom. dla dziewcząt	4 „ „ „	3 „ „ „
3) nauka rysunków	3 „ „ „	2 „ „ „
4) nauka higjeny	3 „ „ „	2 „ „ „
5) nauka stenografji	1 „ „ „	1 „ „ „
6) nauka pisania na maszynie . . .	1 „ „ „	1 „ „ „
Razem: . .	19 godzin	16 godzin

Godziny właściwych zajęć praktycznych przewidziane są dla dziewcząt w całości na roboty kobiece. W miarę potrzeb lokalnych przeznaczyć można 1—2 godzin zajęć praktycznych na wzmocnienie nauki gospodarstwa domowego dla dziewcząt. W szkołach męskich czas przeznaczony na naukę gospodarstwa domowego należy zużytkować proporcjonalnie na wzmocnienie nauki języka wykładowego, drugiego języka, nauki o Polsce współczesnej.

W analogiczny sposób należy zużytkować godziny stenografji i pisania na maszynie wszędzie tam, gdzie niema odpowiednch warunków do racjonalnego prowadzenia tych przedmiotów.

W szkołach powszechnych z polskim językiem nauczania można w roku szkolnym 1934/35 wprowadzić nadobowiązkową naukę języka niemieckiego począwszy od oddziału III w 3 godzinach tygodniowo na umotywowany wniosek rodziców względnie prawnego wychowawcy, postawiony u kierownika szkoły na początku roku szkolnego. Naukę języka niemieckiego należy prowadzić w kompletach wzgl. zespołach organizowanych według dotychczasowych zasad.

W sprawie programu nauki w szkołach 8-klasowych obowiązują dotychczasowe zarządzenia.

Przy układaniu planu godzin osobnego rozkładu materjału na rok szkolny 1934/35 należy pamiętać, że w przeciwieństwie do innych dzielnic Rzeczypospolitej w Województwie Śląskiem w szkołach o 1—2 nauczycielach klasa IV jest 4-letnia, w szkołach o 3—6 nauczycielach klasa 6 jest 3-letnia, zaś w szkołach o 7 i więcej nauczycielach klasa VII jest 2-letnia.

W dotychczasowych szkołach 8-klasowych należy oddział 8-my zorganizować według tabeli VI, zaś wszystkie inne oddziały według tabeli I a — V a względnie I b — V b.

Różnicę między globalną liczbą godzin nauczyciela, wynikającą z tabeli I a — V a względnie VI tudzież I b — V b wzgl. VI (przy uwzględnieniu zwiększonego wymiaru godzin nauki religji w części górnośląskiej Województwa Śląskiego) a globalną liczbą godzin według norm ustalonych w punkcie III. 1. niniejszego zarządzenia daje liczbę godzin nadliczbowych potrzebnych danej szkole.

Szkoły z niemieckim językiem nauczania.

W szkołach powszechnych z niemieckim językiem nauczania należy w roku szkolnym 1934/35 wprowadzić plany godzin, zawarte w tablicach I b) do V b) względnie VI przy analogicznem zastosowaniu uwag, odnoszących się do planów godzin dla szkół powszechnych z polskim językiem nauczania, zawartych w tablicach I a — V a względnie VI.

*

Z dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą wszystkie sprzeczne z niem okólniki i rozporządzenia, wydane w powyższej sprawie przez Wydział Oświecenia Publicznego.

Z chwilą otrzymania niniejszego okólnika należy bezzwłocznie przystąpić do wykonania projektów organizacji szkół powszechnych w roku szkolnym 1934/35 według formularzy, które poszczególne Inspektoraty już otrzymały. Formularze A. B. winni kierownicy szkół wypełnić i przesłać Inspektoratom Szkolnym w 3 egzemplarzach. Inspektorat Szkolny po przejrzeniu zwraca jeden egzemplarz kierownikowi z ewent. uwagami względnie poprawkami, drugi egzemplarz zatrzymuje we własnych aktach, trzeci zaś uporządkowany alfabetycznie według miejscowości szkolnych (oddzielnie dla szkół z polskim i niemieckim językiem nauczania) przesyła Wydziałowi Oświecenia Publicznego wraz **z zestawieniem dla całego obwodu.** Formularz C (statystyka drugoroczności i wyników) winni kierownicy szkół przesłać Inspektoratowi Szkolnemu w 2 egzemplarzach.

Z tych jeden pozostaje w aktach Inspektoratu, drugi zaś uporządkowany w sposób analogiczny jak formularze A. B. przesłać należy Wydziałowi Oświecenia Publicznego, bez specjalnego zestawienia.

Wszystkie formularze muszą być wypełnione według stanu z dnia 15 kwietnia b. r.

Termin przedłożenia wypełnionych formularzy wraz z zestawieniem z całego obwodu: 10 czerwca 1934 r.

Wobec tego, że wykonanie projektów organizacji szkół powszechnych na rok szk. 1934/35 z przyczyn od Wydziału Oświecenia Publicznego niezależnych uległo opóźnieniu, zwraca się uwagę, na bezwzględną konieczność dotrzymania terminu, wyznaczonego w niniejszym okólniku.

W o j e w o d a:

(—) **Dr. Grażyński.**

Tłoczono w Drukarni Urzedu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach.